

**Quæstionum Canonicarum, In Quinque Libros
Decretalium, Tomus ...**

In Lib. III. Decretalium. In quo agitur De Rebus, quae in iudicium devenire solent, cujusmodi sunt, de vita et moribus Clericorum, ...

Schlüter, Georg

Augustæ Vindelicorum, 1708

Articulus VI. De qualitatibus generalibus contractuum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73045](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73045)

Etis, in dubio, quo animo sint appositae? ibid. à n. 823. id quod etiam tenendum de conditione *impossibili*, à n. 834. quod, an procedat de qualibet conditione *impossibili*? solum ex suppositione? an si impossibilitas apponenti fuit nota? &c. resolvitur ibidem à n. 842. quid porro in aliis contractibus operentur conditiones impossibiles? ibidem dictum est à n. 888.

1116 Dicendum §. per conditiones *possibiles, honestas, & contingentes, non contrarias substantia contractus*, suspendi non modo desponsationes, sed etiam alios contractus; remissive ad L. 4. à n. 861. intellige tamen quoad obligationem praestandi *promissum*; non quoad obligationem *expectandi eventum conditionis*, ibidem ex n. 862. Quando autem censetur talis conditio remissa? ex quo tempore dies cedat? à n. 864. Denique, quid in desponsationibus, & aliis contractibus operetur adjectus *modus, causa, demonstratio*? responderetur remissive ex eod. lib. 4. à n. 874. & 893. ubi etiam à n. 922. diximus, quando conditio apposta censetur adimplera?

ARTICULUS VI.

De qualitatibus generalibus contractuum.

1117 Inter has numerari solet modus, & ratio contrahendi v. g. pure, sub conditione, in diem, modaliter, alternative, annue, adjectione poenae, &c. Ex his enim diversi juris effectus oriuntur; unde loquendo generaliter quaestio est 1. *Quanto cum rigore contractus purus obliget?* Communis doctrina est, quod in his contractibus regulariter *dies statim cedat, & statim veniat*; intellige *non de momento, sed civiliter*, ut exponemus. Nam ut dicitur L. 213. ff. de V. S. ibi: *cedere diem*, significat incipere deberi pecuniam; *venire diem*, significat eum diem venisse, quo pecunia peti possit. Similia habentur §. 2. Instit. de V. O. ibi: *Omnis stipulatio, aut pure, aut in diem, aut sub conditione fit.* Pure: veluti: *quinque aureos dare spondes*? idque confestim peti potest. *In diem*, cum adjecto die, quo pecunia solvatur, stipulatio fit, veluti, de-

cem aureos primis Calend. Mart. dare spondes. Id autem quod *in diem* stipulamur, *statim quidem debetur*; sed, *peti prius, quam dies venerit, non potest. at ne eo quidem ipso die, in quem stipulatio facta est, peti potest; quia totus is dies, arbitrio solventis, tribui debet.*

Dixi: ubi contractus pure initus est, 1118 *statim cedere, & venire diem*, ut dicitur dict. L. 213. ibi: ubi pure quis stipulatus fuerit, *& cessit, & venit dies; ubi in diem cessit dies, sed nondum venit; ubi sub conditione, neque cessit, neque venit dies, pendente adhuc conditione.* Dixi, *sed non de momento.* Nam licet ex contractu puro dies non solum statim cedat, sed etiam *venisse* dicatur, *non debet tamen importunus creditor statim, cum sacco paratus, promissorem convenire. Sed commodum tempus expectandum.* L. 105. ff. de solutionib. ibi: *Cum aliquo scilicet temperamento temporis, intelligendum est: nec enim cum sacco adire debet.* Sed de his V. l. 4. à n. 880.

Ex his colliges 1. differentiam inter contractum *purum, & conditionatum*, seu non purum; hæc enim aperte constat ex n. 1117. 2. obligationem ex contractu transire ad hæredes promittentis, & actionem illi correspondentem ad hæredes promissarii, nisi aliter conventum sit, vel expressum. Si enim in stipulatione diceretur *expressè, tibi tantum*, non transiret ad hæredes promissarii; cum intelligi non possit, quod excludantur soli extranei; horum enim exclusionem operatur particula *tibi*.

Altera quaestio est de contractu *in diem* celebrato, quod fit, quando executioni contractus designatur dies, ut constat ex n. 1117. ibi: *proximis Calendis Martii dare spondes.* Circa ejusmodi contractus variae dubitationes occurrere possunt. 1. *Quando in illis dies cedat? quando veniat?* sed hoc jam ex cit. n. resolvi potest; 2. *Quid dicendum, quando dies adjectus est incertus?* 3. *qualiter contractus in diem, differat à contractu sub conditione?* 4. *qualiter in hoc contractu contingat, debitorem esse in mora?* 5. *an sit contractus conditionalis censendus; quando contractus in diem celebratus est super re, quæ non transit ad hæredes?* 6. *quid si dies adjectus*

Et: fit sub voce æquivoca? 7. si tanquam terminus extrinsecus? 8. si primo post determinandum; vel 9. si conferatur in tempus, si nupserit.

1121 Ad 2. dupliciter adjici posse contractui diem incertum. 1. Cum certum est certitudine aliquando futuri; cum incertitudine tamen quando? 2. si cum incertitudine aliquando futuri; exemplum primi est, die, quo fuerit mortuus; secundi, die, quo institutus ante substitutum morietur, die quo navis ex India venerit; quo posito. R. si dies est incertus incertitudine, an aliquando talis dies futurus sit? non esse propriè contractum *in diem*; secus, quando certo futurus est, incertum, quando? Ratio est, quia ubi incertum est, an dies aliquando futurus sit, appositio talis diei potius resolvitur in conditionem, ut sensus sit: *si institutus ante substitutum morietur; si navis ex India venerit.* Constat autem Creditorem ex contractu conditionali, ante conditionis eventum, nullam habere actionem; ergo nec ex contractu in diem incertum incertitudine diei, an aliquando talis dies venturus sit; secus, in diem certum, licet incertum sit, quando venturus sit.

1122 Ad 3. R. distinctionem consistere in hoc, quod, ubi contractus est in diem certum, certitudine aliquando venturi; licet cum incertitudine, quando? purus sit, & dies statim cedit; in altero autem non cedit ante conditionis eventum; ut constat ex n. 1118. & sumitur ex L. 21. ff. quando dies legatorum cedit, de qua V. supra. Ad 4. R. quando contractus celebratus est *in diem*, ut modo diximus, debitorem, ubi dies venerit, etiam absque petitione Creditoris non præstantem, quod debet, dici constitutum in mora; quia dies interpellat pro creditore, quod tamen non fit, quando contractus est conditionatus, & in diem incertum, ut habetur L. 12. C. de contrah. stipul. ibi: *Magnam legum veterum obscuritatem, qua protrahendarum litium magnam occasionem usque adhuc præbeat, ampuantes, sancimus, ut, si quis certo tempore facturum se aliquid, vel daturum stipuletur, vel, qua stipulator voluit, promiserit, & adjecerit, quod, si statuto tempore minime hæc perfecta fuerint, etiam pœnam dabit,*

sciat, minime se posse debitor ad evitandam pœnam adjicere, quod nullus eum admonuit: sed etiam citra ullam admonitionem eidem pœna pro stipulationis tenore fiet obnoxius: cum ea, qua promiserit, ipse in memoria sua servare, non ab aliis sibi manifestari, debeat possere.

Ad 5. not. dubitari, an, quando contractus confertur in diem mortis, censendus sit *in diem certum*, vel conditionalis? Ad quod R. ex dict. si contractus est in diem certo venturum, licet incertum, quando? esse omnino in diem certum; secus, si incertum sit, an aliquando venturus sit? ratio constat ex dict. quo posito. R. ad 5. ubi sic disponitur, ut dispositio sit in diem mortis certo futura, licet incertum sit, quando? Dispositionem esse propriè in diem; secus, si incertum sit, an aliquando talis dies venturus sit? hinc si dicitur: *heres meus, cum Titius morietur, centum ei dato;* si loquatur præcisè de morte Titii, præcindendo, an ante, vel post hæredem morietur, dispositio pura est. Secus, si de morte Titii *super-victuri hæredi;* nam hoc incertum est, an aliquando futurum sit? & tali casu dispositio conditionalis est, ut pluribus exposui lib. 4. tit. 5. de condit. apposit. Hinc legatum, vel promissio ex usufructu, & aliis ad hæredem non transitoriis ante diem certum, ac designatum, v. g. ad festum S. Alexii, neque actionem, neque obligationem inducit juxta Cæstropal. de just. commut. p. 7. D. 1. p. 6. n. 4. ratio ipsius est; quia, cum sit incertum, an ille dies aliquando venturus sit (potest enim contingere, ut dies ille nunquam veniat, ut si Legatarius, antequam dies ille veniat, morietur.) Dispositio non est in diem propriè; sed potius transit in conditionem, ante cujus eventum nec actio, nec obligatio nascitur præstandi legatum, vel promissum.

Ad 6. R. constare ex lib. 4. tit. 5. ubi diximus promissionem solutionis faciendæ *Calendis Maji* v. g. intelligi, de proximis; per L. *cum, qui Calendis.* ff. de V. O. Ad 7. R. sufficere si præsterur debitum ipso die; v. g. stipulatus es, te soluturum ante proximas Calendas Maji, satisfaciens solvendo ipsis Calendis Maji. L. 13. ff. eod. ibi: *Qui ante Calendas proximas stipulatur similis est ei, qui Calendis stipulatur.* Idem

Idem est, quod habetur §. 26. J. de inutil. stipul. *Qui hoc anno, aut hoc mense dari stipulatus est, nisi omnibus partibus anni vel mensis prateritis, non recte petit.* Ad 8. respondet Castropalaus cit. D. 1. p. 6. n. 5. deberi tunc, cum à creditore fuerit expositulatum, quod videtur admitendum cum hoc addito: Cum Creditor expositulaverit, & Creditor commode potuerit, ut dicitur in L. Rogo 29. ff. quando dies legat. ced. ubi lis, cum commode potuerit, non est referendum, ad debitoris merum placitum; sic enim posset nunquam placere; cum tamen textus illius legis expresse dicat: *utique decem debebit;* quod non foret, si penderet à puro eius placito: Sed referendum est ad facultatem, ubi facultas ei fuerit, seu media suppetiverint absque gravi incommodo.

1125 Ad 9. videtur distinguendum, an dispositio dandi, cum nupserit, relata in tempus nuptiarum, afficiat substantiam donationis? vel tantum executionis? In hoc secundo casu est vera dispositio in diem, consequenter dies statim cedit; sed non veniente die nuptiarum; in primo autem potius videtur dispositio conditionalis, cum incertum sit, an aliquando talis dies venturus sit? ut constat ex dict. sic Castrop. cit. p. 6. n. 7.

1126 Ceterum plura sunt, in quibus contractus in diem certum, vel incertum differunt; & in quibus conveniunt. *Conveniunt*, quod in utroque exigenti debitum, antequam dies venerit, opponi possit exceptio, & actor repelli, condemnarique in expensis. 2. quod si debitor in tali casu à Judice petat, prorogari sibi tempus, debeat prorogatio concedi in poenam delicti à Creditore commissi ex c. 1. de plus petit: & §. hodie Instit. de exceptionib. *Differunt*; nam contra debitorem in diem incertum actio intentata prius, quam dies venerit, nulla est, L. *cedere diem*, ff. de V. O. *secus*; contra debitorem in diem certum, quin exceptione repelli possit. 2. debitor in diem certum, non solvens eo die, constituitur in mora, cum antequam dies venerit, dies jam cesserit, ut diximus supra; *secus* debitor in diem incertum; nam antequam dies in hoc casu veniat, non cedit dies, seu nondum nata est ob-

Tom. III.

ligatio; sed primo tunc, cum dies venit; §. *Feri*. Instit. de inutil. stipulat. & L. *quod dicimus* ff. de solutionib.

Tertia quaestio est de contractu alternativo. Contractus *alternativus* est promissio sub disjunctione, quæ cadat vel supra personas (ut, *promitto, me daturum Titio, vel Caio*) vel supra rem promissam (v. g. *bovem, vel equum*) vel supra tempus, (v. g. *intra diem*, vel *septimanam*; aut in *Januario, vel Februario*. Not. autem quando disjunctio cadit in rem promissam, quandoque fieri posse, quod cadat in unam partem disjunctio, quæ ab altera differt solum secundum plus, & minus; v. g. *integrum, vel dimidium vas vini*; vel secundum prædicata sua propria, ratione quorum unum habet altero majorem æstimabilitatem, vel perfectionem, quo casu talis res dicitur *recipere affectionem*; his præmissis.

Quæstio est 1. qualem obligationem contrahat, qui alteri fecit promissionem *disjunctivam*, disjunctione cadente in res, non recipientes *affectionem*, sic tamen, ut una pars disjuncti solum se ad alteram habeat, tanquam plus ad minus? v. g. *centum*, vel *50. aureos*. 2. si disjunctio cadat in res recipientes *affectionem*? 3. quid, si una pars disjuncti pereat? 4. quid, si disjunctio cadat in personas? 5. si in tempus? 6. quid tenendum in alternativis ad debiti affecutionem institutis, quæ dicuntur *alternativa remedium*, ut si dicas: *Calendis Maji solvam; vel si hoc non, dabo Fidejussorem?*

Ad 1. & 2. tali casu obligationem esse solum ad id, quod minus est, per L. 109. ff. de V. O. ibi: *Si ita stipulatus fuero, decem, aut quindecim dabis, decem debentur*. Item si ita: *Post annum, aut biennium dabis; post biennium debentur; quia in stipulationibus id servatur, ut, quod minus esset, quodq. longius esset, videretur in obligationem deductum*. Et ratio est, quia, cum obligatio sit alternativè, seu disjunctivè dandi, *hoc*, aut *illud*, quocunque dabo ex alterutro, spectatà rei naturâ, satisfiet.

Ad 3. & 4. quamlibet ipsius disjuncti partem deberi, non simul cum altera, sed seorsim, libertate tamen relicta debitori dandi, quam malit, nisi venerit in stipulationem.

tionem, quod electio sit penes promissarium, per L. 10. §. 6. ff. de iure dot. ibi: *Si res in dotem data fuerint, quamvis æstimatione, verum convenerit, ut aut æstimatione, aut res præstentur, si quidem fuerit adjectum, utrum mulier velit: ipsa eliget, utrum malis petere rem, aut æstimationem. Verum si ita fuerit adjectum: utrum maritus velit? ipsius erit electio: aut, si nihil de electione adiciatur, electionem habebit maritus, utrum malis res offerre, an precium carum. Nam & illa, aut illares promittitur, rei electio est, utrum præstet. Sed si res non exeret, æstimationem omnimodo maritus præstabit.* Sic Doctores communiter; quia vi factæ promissionis, nec sibi promittens, onus, nec jus aliud promissario constituit.

1131 Ad 3. R. tunc determinatè deberi *superstitem*; cum enim unum duorum sit alternativè debitum; & altero subducto, quodlibet eorum determinatè; necesse est, dare remanens pereunte altero, licet si majoris æstimationis; habetur ex L. *strictum* ff. de solutionib. ibi: *Sic huius, aut Pamphilum, utrum ego velim dare spondes? altero mortuo, qui vivus, solus petetur, nisi mora facta sit in eodem mortuo, quem petitor elegit.* §. 1. *Quod si promissoris fuerit electio, defuncto altero, qui superest, a què peti potest.*

1132 Hanc resolutionem communiter admittunt Doctores, quando res pretiosior perit, & solum remanet vilior; Secus, quando perit vilior; tunc enim existimant, sufficere, si detur æstimatio rei, quæ perit. Fundantur in L. *Cum res legata.* 47. §. 3. V. *quaratione.* ff. de legat. 1. Sed contrarium rectius dicitur: nam verba cit. Legis sunt: *Qua ratione placuit, & si alter (servorum) decesserit, alteri omni modo præstandum, fortassis vel mortui precium:* at in hoc textu non dicitur, *si vilior perit*; procedit ergo lex indefinitè dicens: *deberi, quod tali casu remanet*; hoc intellige, si nulla Creditoris culpa, aut mora nocuit debitori; sic Castropal. cit. D. 1. p. 10. n. 6.

1133 Hæc procedunt in casu, quo electio, *dandi hoc, vel illud*, fuit in arbitrio Creditoris; alia quæstio est, an si sit in arbitrio Creditoris, hoc jus transmittatur ad hæredes? ante resolut. not. quod dispositio *alternativa* fieri possit tripliciter. 1. *directè ad heredem: v. g. hæres meus det Titio*

hunc fundum, vel hanc domum; Secundo, *directè ad legatarium*; v. g. Titius ex meis bonis legato habeat, *hoc præratum, vel hanc vineam*: 3. pro simpliciter dicendo: *Titio lego vestes meas, vel arma mea*; in primo casu electio est penes heredem; L. *h. ita relictum.* §. *fin.* ff. de legat. 2. in secundo erit penes legatarium, ex L. *planè.* §. *penult.* ff. de legat. 1. in tertio præsumitur in favorem legatarii, adeoque etiam penes illum erit electio. per L. *Lucio.* ff. de legat. 2. Quo posito.

R. Juxta Castropal. cit. n. 5. jus electionis transmitti ad hæredes, five competat Creditori, five debitori, transmissio contractu, vel legato; nam tali casu jus eligenti accessorie sequitur contractum, vel legatum. per L. *si ita stipulatus fuerim.* ff. de V. O. ibi: *Si stipulatus fuerim, illud, aut illud, quod ego voluero; hæc electio personalis est, & ideo servo, vel filio talis electio coheret; & subiungitur: in? credes tamen transit obligatio, & ante electionem mortuo stipulatore.* Deinde ex L. *illud, aut illud.* De option. legat. ubi disertè dicitur; quod, si legatum fuerit alternativum: *Hoc, aut illud, utrum elegerit Legatarius: Legatario sine electione, decedente post diem legati cedentem, electionem ad heredem transmitti:* Ergo electio, non est ita personalis, ut persona stipulantis offibus inherereat. Audiamus Paulum J. C. *illud, aut illud, utrum elegerit Legatarius, nullo à Legatario electo, decedente eo post diem legati cedentem, ad heredem transmitti placuit.*

Contrarium tamen sentiunt alii, ducti L. *si stipulatus fuerim*, quam retulimus n. priori; quia ibi expressè dicitur: *Hæc electio personalis est*; ergo non egreditur personam. Verum ex hoc nihil evincitur; cum non obstante illo, quod dicitur *personalis* nihilominus dicatur *transire ad hæredes*, ut constat ex textu relato n. cit. Deinde in eo loco electio solum hoc sensu dicitur *personalis*, quod, si quis non sibi, sed alteri stipuletur, prout potest filius stipulari Patri, & servus Domino; procurator mandanti, tutor pupillo &c. electio, in stipulationem deducta, inherereat stipulanti, &, si talis moriatur ante electionem, non est jus eligendi apud eum, cui stipulatus est; sed est penes debitorem, ad quem redit: Obligatio tamen

quæ

quæstia illi, cui alter stipulatus est v. g. Patri, Domino, mandanti, vel pupillo, transeat ad horum hæredes: & hic est sensus illius legis. 76. Unde probabilis tenendum cum Castropalao. Quare not. aliud esse, *jus eligendi*; aliud, *voluntatem eligendi*, seu ipsam electionem; unde ex hoc, quod mortuo eo, qui habebat *jus eligendi*, cesset voluntas, nec transmittatur ad hæredes; non sequitur, cessare *jus eligendi*, & non transmitti ad hæredes; æquivocum proinde est, cum dicitur: *Electio, nihil aliud est quam voluntas personæ expressa, quod ego voluero*; & solum verificatur de actu eligendi, non, de jure.

1136 Ad 4. r. tali casu disjunctivam resolvi in conjunctivam, consequenter pro æquis partibus utriusque actionem quærere, & obligationem, si uterque præsens fuit; sic Castropal. cit. p. 9. n. 7. ratio sumitur L. Cum quidam. 4. C. de V. O. ubi relatis, circa istam quaestionem, diversis antiquorum opinionibus, dicitur: *Melius itaq; nobis visum est omni hujusmodi verborum explosa, conjunctionem aut, pro & accipi ut videatur copulativo modo esse prolata, & magis sit paradiaxensis* (hoc est falsa disjunctiva) *ut & primam personam inducat, & secundam non repellat, &c. ut ambo veniant æqua lance ad hereditatem; ambo legata similiter accipiant; fideicommissum in utrumq; dividatur; libertas utrumq; capiat; tutoris ambo fungantur officio.*

1137 Dices: Ergo idem dicendum erit, cum quis uni stipulatur dare, hoc vel illud, disjunctioe cadente in ipsas res; Sed huic illationi præventum est in dicta lege, quæ exprimitur correctio, quam facit, ubi alternativa cadit in personas, non debere etiam intelligi, cum alternativa cadit in ipsas res; Sic enim loquatur: *Sed hæc quidem Sæctio, cum in personas hujusmodi profertur scriptura; si autem una quidem est persona, res autem ita derelictæ sunt* (illam, aut illam rem illi do, lego) *tunc secundum veteres leges, & antiquas definitiones vetustatis, jura maneant incorrupta: quod etiam in contractibus locum habere censemus.*

1138 Dixi: Si uterq; præsens fuit; Si autem solus Titius esset præsens, Cajus autem absens, esto præsens dicat: *Mihi, & Cajo dare spondes?* Cajus nec petere, nec donare, nec acceptum facere potest, actione soli Titio præsentis acquisita, ut habetur

Tom. III.

L. 10. ff. de Solutionib. nam absens non stipulatur, & ut supponimus, Titius pro Cajo stipulari non potest. Unde per L. 4. de qua supra; id, quod de absente hac L. 10. constitutum est, nihil immutatum, aut correctum est.

Dices contra datam in n. 1136. resolutionem in L. item si servus 9. §. si cum duos. 1. ff. de stipulat. servor. haberi contrarium; sic enim loquitur: *Si, cum duos Dominos servus haberet, stipulatus fuerit illi, aut illi, Dominus suis, quaesitum est, an consistat stipulatio? Cassius in utilem esse stipulationem scripsit eog. jure utimur.* Resp. verum esse, quod ibi sic dicatur; Sed huic legi digestorum derogatum esse per legem 4. Cod. supra relatum; atque adeo correctam, adeoque ad casum in n. cit. à nobis resolutum, dicta legi non esse locum, *spectato jure communi.*

Ad 5. r. dicendum, idem in hoc puncto, ubi disjunctio, seu alternatio cadit in res solum inæquales, quatenus unum se habet ad alterum tanquam majus, ad minus, de quo n. 1127. Ad 6. denique r. alternativas remediorum adinventas esse in favorem Creditorum, ut colligitur ex L. Cum proponas. C. de transact. adeoque penes illos esse electionem; alioquin enim, si electione debitoris tenerentur acceptare fidejussorem, vix pervenirent ad sibi debiti solutionem; Sic Felinus in c. Inter ceteros. de Rescript.

Quarta quaestio est de Contractu annuo. De hoc quaestio est 1. quid sit? 2. quomodo differat à Legato? 3. qualiter annuæ præstationes peti, ac exigi possint? 4. an legatum factum in diem *reiterabilem*, censere debeat *perpetuum*?

Ad 1. Resp. contractum annuum esse, quo quis alteri promittit dare (centum v. g.) in singulos annos. Ad 2. not. difficultatem esse in hoc, quod, si quis alicui leget centum in singulos annos, legatum hoc non videatur aliam obligationem inducere, quam illæ contractus; utraque enim obligatio est ad tempus vitæ, quod incertum est, quo videtur obligatio impediri, utpote cadens in L. unicam. c. ut actiones ab hærede, quæ statuit ex incertitudine temporis, vel diei, obligationem impediri; sed, hoc non obstante, plures inter utrumque differentia sunt; primam assignat Anton. Goneg. tit. 2. de Contract.

L. 2

tract.

tract. c. 11. à n. 44. nimirum, quod *contra-ctus annuus* continuat unam puram, & simplicem promissionem, ex qua statim oriatur obligatio pro toto tempore, & annis futuris. In *legatis vero annuis* non sit una, pura & simplex dispositio pro annis futuris, sed tantum pro primo; pro reliquis autem futuris solum sub conditione, si vixerit legatarius; cuius ratio est, quod in *contractibus* obligatio, & effectus ejus, consideratur absque respectu ad contrahentes. L. *quidquid adstringende*. ff. de V. O. non autem in *legatis*. L. *nec ad-jecit*. ff. pro socio. Constat præterea ex L. 16. ff. de V. O. §. 1. ibi: *Stipulatio hujus-modi in annos singulos una est, & incerta, & perpetua; non, quemadmodum simile lega-tum morte legatarii finitur*. Et L. 4. ff. de ann. leg. ibi: *Si in singulos annos alicui le-gatum sit, Sabinus plura legata esse ait: & primi anni purum; sequentium, conditio-nale: Videri enim hanc inesse conditionem, si vivat: & ideo mortuo eo ad heredem lega-tum non transire*.

1142 Ex hac differentia deducitur 1. quod debitum ex *contractu annuo*, & jus inde natum alteri, transeat ad heredes; hoc enim habent obligationes *perpetue*; secus in *legatis annuis*, prima pars est ex L. 13. C. de contrah. stipulat. ibi: *ve-teteris juris altercationes decedentes generali-ter sancimus, omnem stipulationem, sive in dando, sive in faciendo sive mixta in-veniamur, & ad heredes, & contra ha-eredes transmitti, sive specialis heredum fiat mentio, sive non; altera vero con-stat ex aperto textu in L. 4. relato num. præced. si dicas, contra primam par-tem stare plures leges in digestis. 2. il-lis non esse deferendum, postquam ha-betur lex Codicis, quam retulimus; cum apertè corrigat veteris juris altercatio-nes; in hoc enim observanda est moni-tio Zoëfii, quam tradit, in annotat. ad proëmium in Comment. ad Cod. ubi ait: *multum prodest intelligere, quo ordi-ne libri juris civilis sint compositi: nam si lex, cum lege conferenda est, constare debet, ut prior, vel posterior, & ut a rollat alteram, vel ab altera rollatur; sic Codex pandectis, & institutionibus; Novella, omnibus ju-ris libris derogant*.*

1143 Deducitur 2. quod, si promissarius, tempore *contractus annui*, fuit sub pote-

state Patris, non sibi, sed Patri totam obli-gationem acquisiverit, etiam si postea emancipetur; secus est in *legatis annuis*; nam debita ex tali legato annuo, quæ cadunt in annos, quibus emancipatus est, non patri, sed sibi capiet promissarius; nam status, & capacitas personæ atten-ditur pro tempore *contractus*, aut quo dies cedit pro omnibus futuris annis ex n. 1142. in *legatis* autem annuis solum pro eo anno, quo legatarius in vivis est, ex n. 1141. per cit. L. 11. ergo.

Ad 3. quævis debitum ex *contra-ctu*, vel legato annuo exigi non possit, ut præstetur, antequam *dies veniat*; nam ejusmodi præstationibus solum ille terminus præfixus est; postquam tamen *dies cesserit*, peti posse, ut præstetur in futuro, & in hoc convenire *contra-ctum annuum cum legato annuo*; ut dictum est. Ad 4. præsumi *perpetuum*, hoc est, toties repetendum, quoties quolibet anno dies ille expressus recurrit, nisi contrarium cautum sit, ut tantum *pro illa vice*, id, quod colligitur ex L. *cum quidam*. 23. ff. de annuis legat. ibi: cum Quidam decurionibus divisiones da-ri voluisset *die natalis sui*. Divi Seve-rus, & Antoninus rescripserunt, *non esse veri simile, testatorem de uno anno sen-sisse, sed de perpetuo legato*. Ubi tamen nota, usum fructum Ecclesiæ, vel civitati legatum annuum finiri centum annorum spatio, ex L. *si usufructus* 8. ff. de usu, & usufructu legato, ibi: *si usufructus muni-cipibus legatus erit, quaritur quousque in usufructu remendi sunt; nam si quis eos perpetuo tuetur, nulla utilitas erit nuda proprietatis, semper ascendente usufructu*; unde centum annos observandos esse constat, qui finis vitæ longissimus esset. Plura de his V. tit. 1. & 2. l. 33. digesto-rum.

1144 Quinta quæstio est de *contractu*, adje-ctione pœnæ firmato; & prima circa hoc dubitatio est, an pœna *conventiona-lis*, à contrahentibus statui possit sol-venda sine interveniu Judicis? 2. quan-do pœna ex conventionione partium de-beatur in conscientia? 3. an, antequam alter exigat, solvenda? 4. quid? si pœ-na adjecta sit in gratiam Testatoris? Not. autem nos hic non agere de pœna *conventionali*, adjectâ sponsalibus de fu-turo

ratio, & solvenda à resiliente. Nam de hoc ex professo agimus lib. 4. à n. 151. ubi diximus, valere pactum sponsalibus adjectum de pœna, etiam proprie dicta, & persolvenda ab *injuste* resiliente; nec merum hujus pœnæ ob stare libertati, aut voluntario substantialiter requisito ad valorem sponsalium, aut matrimonii. Nec in aliis contractibus tenere pactum pœnæ conventionalis, dubitandum videtur; cavendum tamen

1146 Ad 1. R. affirmative. Nam quilibet rerum suarum Dominus est; consequenter de illis disponere potest, nullâ lege prohibente, vel annullante, etiam dandi eas ex obligatione sine Judicis interventu; at nulla lex est, quæ dispositionem de pœna conventionali solvenda sine Judicis interventu prohibeat, vel annullat, si habeat conditiones n. priori requisitas; ergo. Ad 2. R. ubi pœna statuitur ob culpam commissam in observatione contractus, unde alteri damnum emergat, vel lucrum cesset, illam in conscientia deberi etiam laeso non exigente, cum id exigat jus naturale, ex damno alteri dato per actionem injustam. Ad 3. R. quando pœna adjecta est præcisè in punitionem culpæ, nullo exinde damno alterius ex inobservantia contractus, obligationem quidem conscientia contractam esse ante sententiam Judicis; non imputari tamen ulterius neglectam adimpletionem ejus, nisi alter hoc exegerit; ita Suarez lib. 5. de legib. c. 6. n. 8. Castropal. cit. de Just. Commut. d. 4. p. 16. n. 5. Nam hic non urget jus naturale, prout in casu damni, ubi jus læsura interpellat.

1147 Ad 3. R. in casu dubitationis secunda non esse obligationem conscientia solvendi talem pœnam, antequam alter exigat; deberi tamen in conscientia, exigente altero, non expectata Judicis sententia. Nam ista pacta de pœna conven-

ronali non regulantur juxta pœnam *legalem*, quæ non debetur ante Judicis sententiam; ratio hujus est, quia in pœna conventionali contrahentes id potissimum spectant, ut adjectione pœnæ contractus observantiam securiorem reddant, ad declinandas lites, & sumptus, quos plerumque causant judicia producta lire per dilationes probatorias, exceptiones, & alias moras fieri solitas; consequenter contra eorum intentionem est, regulari ad normam pœnarum *legalium*; nisi fortè pœna foret improporcionata, aut culpa non intervenisset, quæ asseritur. Ad 4. R. distinguendum inter conditionem appositam, cujus inobservantia adjecta est pœna, v. g. amissio hereditatis; si enim sit culpabiliter ommissa, & non emendabilis, omnino videtur locus pœnæ; secus, si sit emendabilis, & omittens monitus emendet; nam in hoc casu non læditur notabiliter intentio Testatoris; hæc de contractibus in genere; plura enim sequentibus exponentur in natura de contractibus in particulari.

ARTICULUS VII.

De alienatione rerum Ecclesiasticarum.

DE hac tractatur hoc lib. 3. tit. 13. antequam agatur de aliis contractibus, & dispositionibus particularibus, ut constabit ex sequentibus, eo, quod in hac alienatione plures eorum interveniant, qui nomine alienationis in hac materia veniunt, ut mox dicemus. Cæterum communis doctrina, & conclusio est, quod bona Ecclesiastica, tam immobilia, quam mobilia pretiosa, quæ servando servari possunt, inalienabilia sint, nisi in casibus à jure permissis, & servatis conditionibus à jure statutis, ut constat ex Extrav. *Ambrosia*. h. t. inter communes; & 60. ulla Urbani VIII. edita 1624. de quibus in sequentibus.